

MLADOST

МЛДСТ
4261

POLJA

MESEČNIK ZA KULTURU I UMETNOST

GODINA I BROJ 6

DECEMBAR

1955

NOVI SAD

Cena 20 dinara

Za istinu

O TRIBINI MLADIH

MIODRAG TODOROVIĆ

„Je li poziv žene nerotkinje,
ili majke da se zalaže za dete?“

M. NASTASIEVIĆ

Nastala kao krajni rezultat vatre koju je potpirila jedna ambiciozna ličnost. Tribina mladih u Novom Sadu je već duboko zašla u drugu godinu rada. Govoriti danas o njenim rezultatima znači govoriti o primeru Novog Sada, primeru o kome se u drugim gradovima vrlo malo zna. Izrazi očitog oduševljenja primećeni u onih koji su se, zahvaljujući ličnom kontaktu, upoznali sa radom Tribine, najbolje svedoče koliko je ideja da se omladini ne govori više ex katedra originalna i kao takva i simpatična. Omogućavanjem živog kontakta sa stvaraocima i delima i stvaranjem uslova za brzu međusobnu razmenu mišljenja o izvesnim problemima, Tribina mladih se relativno brzo afirmisala kao značajni činilac u društvenom životu savremene omladine.

Na sve strane može se danas čuti da je kultura u krizi. Ima u toj sumnji istine. Nagli razvoj tehnike kao da je i umetnost. Televizija i loši filmovi ugrožavaju na Zapadu pravu kulturu, a i kod nas još nije prečišćeno što je prava, a šta kvazikultura. Knjiga se sve ređe čita (a toliko dobrih pisaca danas?); pozorišne dvorane se iz dana u dan sve više prazne, iako pozorišna umetnost, kod nas, ima solidne tradicije. (Dodamo li ovome još činjenicu da gotovo sva veća pozorišta u zemljama danas imaju uglavnom proban repertoar, onda situacija u koju je pozorišna umetnost zapala može zbilja da bude zabrinjavajuća.)

(Nastavak na devetoj strani)

BORISLAV MIHAJLOVIĆ

Decenija naše književnosti

Možda će vam se, i sa puno prava, ovo moje predavanje učiniti pomalo ambicioznim, utoliko pre, kad uzmete u obzir koliko bi vremena bilo potrebno da se u stegnutim vremenskim okolnostima jednog popularnog predavanja iznese tako živi organizam, bogat i buran kao što je to poslednja decenija koju je naša literatura u svom razvoju ispisala. Srećnom, cilj mogu predavanja je mnogo manje ambiciozan nego njegov naslov. Zelim, koliko mi to snage dopuštaju, da pred Vas iznesem druge trenutak poslednje decenije naše literature, da evociram uspomene na ličnosti stvaralaca koji su je pisali, da spomenem njihova glavna dela i glavne karakteristike te epohe.

Jedna prethodna napomena. Ako Vam se slika ove decenije u mom predavanju učini iskrivljrenom ili netaćnom — krvica je svakako do mojih ličnih pogrešnih literarnih pogleda. Ako vam se učini nepotpunom, onda je to posledica kratkoće vremena. Ako vam se učini neubedljivom — uzrok je tome moja nemoć pred veštinom govorenja.

Jedna literarna decenija! — Ima ih u životu svake literature, koje su bile presudne, ima ih koje su literarno

beznačajne, ima ih kroz koje se prolazi bez većih potresa, a ostavile su za zebom napisana velika i značajna dela. A dešavalo se, i dešavaće se, da vrlo značajni istoriski periodi ne daju paralelno velika dela u književnosti. Dovolite mi, toliko često upotrebljavano poređenje sa periodom Francuske revolucije, koja svakako dolazi ako je ista presudno u presudne periode, pa ipak nije dala u literaturi gotovo ništa. Ima decenija kada se ti istoriski i literarni momenti poklapaju i podudaraju.

Deceniju o kojoj treba da govorim, ako bih morao da je karakterišem najkraće, jednom jedinom apozicijom, nazvao bih decenijom promena. I nije nimalo čudnovato što je tako bilo.

Dolazili su sa svih strana, dolazili su još ogaravjeni barutom bitke, dolazili su iz srove okupacije, dolazili su mladi i stari, uzbudjeni i neuzbudjeni, dolazili su gotovi, formirani pisci početnici, dolazili su u jednom burnom vremenu, u jednom promenljivom vremenu, u jednom vremenu koje je bilo vreme revolucije. Nosili su svi sobom

(Nastavak na drugoj strani)

ZA ISTINU o Tribini mladih

(nastavak sa prve strane)

To su naše prilike. Ono što, međutim, najviše zabrinjava je činjenica da kod pridolazećih generacija sve više opada interes za umetnost (a tako omladina umetnika?) Možda se ovoj pojavi može naći i uzrok, ali, u nametnutoj situaciji, mnogo je korisnije preduzeti nešto da kod omladine ponovo oživi interes za umetnost. Jer: umetnost ne može da umre. Njeno obličko variranje je sve što sa njom može da se dogodi. Ako se jedan predmet, naprimjer, preko noći izmeni u nešto drugo, ljudi koji se njime, tim predmetom, služe, ne moraju da budu oduševljeni njegovom metamorfozom. To, međutim, ne znači da odbaćene stvari ne mogu drugi privatit. Konkretno i umetnički fenomen je izložen stalnim promenama, ali cilj umetnosti je jedinstven i uvek ostaje isti: duhovno stimulirati čoveka. Takav stimulans je potreban čoveku jer on, čovek, stvara, ratuje (bori se), živi.

Ali, da se vratimo Tribini mladih. Napor, koji ova ustanova čini, je jedinstven i korištan u svom postojanju. Ni je lak posao rasplamsati ponovo jednu ljubav koja je već počela bila da se gasi. Umetnost je strast, a da bi jedna strast mogla da progovori svojim pravim jezikom potrebno je da sa njenog tela skinemo sve ljuštare, ukoliko ih tamo ima. Da bi, u postelji, pred belim telom žene, progovorila u nama naša strast, treba da se oslobođimo straha od lažnog moralja. Taj strah je jedna ljuštura. Umjetni razlikovati pravi moral od lažnog je veliko umeće. Da zavolimo umetnost, da je akceptiramo kao strast, potrebno je da naučimo šta je to umetnost. Prava, najistinitija. Do tog otvarača čovek može da dode sam ali, ako je mlad, nije greh ni ako mu drugi pomognu. Tribina mladih upućuje te ljudi (i sebe), na taj put na čijem se kraju nalazi blještava svetlost.

Ako već govorimo o zaslugama Tribine mladih, onda naravno, treba istaći i činjenicu da je ova kulturna institucija novosadske omladine uspela da uspostavi tesan kontakt sa umetnicima iz gotovo svih naših republika i da njih, te umetnike, upozna sa svojom publikom. Ostvariti tako nešto danas predstavlja uspeh, ali ne treba zaboraviti i to da je taj uspeh bio uslovljen u prvom redu solidnom materijalnom pomoći zajednice.

Radići kulturni posao, a ne doći ni do kakvog rezultata je isto što i mlađenje prazne slame. I ljudi okupljeni oko Tribine mladih su to znali. Servirati savremenoj omladini kao umetnost ono što je preživelo i kao takvo neživotno ne znači vaspitanje, već trovanje omladine. Trovanje dahom beživotne prošlosti je mnogo opasnije od trovanja arsenikom. Ali, do zabune je ipak došlo.

Svesno diktirana linija delatnosti od strane ljudi koji su Tribinom rukovodili uslovila je mišljenje o tome kako je Tribina mladih obična agencija grupe modernističkih umetnika iz Beograda. Takva misao mogla se, naravno, rodit samo u onih praznoglavaca, koji su

diti samo u onih praznoglavaca, koji u današnjem stvaralaštvu ne umiju ili ne žele da otkriju prave umetničke postulate, već (čudne li rabote!) razvrstavaju pisce na dva tabora: na realiste i moderniste. Sa ove Tribine čule su se, istina, reči Borislava Mihailovića-Mihiza, Stanislava Vinavera, Oskara Davića, Vaska Pope, slikara Milana Konjovića, kompozitora Iosipa Slavenskog,** pozornog reditelja Predraga Dinulovića, slikara i likovnog kritičara Miodraga B. Protića, arh. Milorada Macure i glas M. Cangalovića, ali opredelenje za ove ljude ni u jednom trenutku nije bilo determinisano potičenjenošću prema agenturu u Beogradu, već se tu, naprotiv, radilo o jednostavnom osećanju afiniteta prema izvesnim činjenicama, a ne treba zaboravljati činjenicu da umetnost danas stvaraju pojedinci. Savremena omladina ima svoje idole i što se njoj, toj omladini danas više dopada poezija Vaska Pope, nego poezija Božidara Kovačevića, naprimjer, to može da čudi samo one kojima je savremenost tuda stvar, tudjincima u ovoj našoj čurnoj današnjici. Svojim nekompromisnim stavom prema umetnosti uopšte i savremenom poнасоб, Tribina mladih u Novom Sadu je navukla na sebe mržnju (tu reč treba izgovoriti slobodno lokalne malogradanštine, koja, umesto da se bavi svojim poslovima, preuzima na sebe dužnost da kroji kapu kulturnom životu i da bude „andeo čuvan“ nečije idejne ispravnosti. Sa stoijedom bacicom, koje sve prisustvuju velikom porodaju Novog u kulturnom životu Novog Sada, Tribina mladih kao društvena institucija najpozvanija je da danas razvija i vaspitava estetski ukus mladog čoveka, ne može da da one rezultate, koji se od nje traže. Društvena kontrola mora i treba da postoji, ali nju u svakoj prilici treba razlikovati od običnog uplitanja neveštih prstiju u složen mehanizam kulturnog poduhvata ovakve vrste.

Da sa Tribinom mladih danas nešto nije u redu, to je svakom njenom prijatelju potpuno jasno. Unutrašnja tr-

venja, koja su do juče postojala i koja su bila jedino rezultat prirodno različitih individualnih shvatanja umetničkog fenomena, mnogo su manje razorili tko je ove institucije; danas, pak, razvodenjavajući svoju konцепцијu razum u stupcima bauku popularnosti, Tribina mladih se lagano pretvara u nešto lako i površno kao žurnalistika, u nešto privlačno, ali i prazno kao strip-magazin. Ta infiltracija sumnjivog ukusa, pa čak i neuskusa dovela je do toga da se danas oni koji su na Tribini radili sa entuzijazmom najviših frekvencija sve više povlače iz javnog života i prepustaju Tribinu vlastitoj sudbini. A ona, Tribina, bez iskusnog mašinovode teško da će moći da se snade na prvom koloseku gde se tračnice ukrštaju.

Tribina mladih još nije pronašla prave forme rada. Dve, po karakteru različite godine rada ove ustanove nedovoljne su da se može govoriti o nekom iskustvu. Pre godine postojanja Tribine forsirao se rad njene umetničke redakcije, i ona, ta redakcija, ie ubrzo oko sebe okupila širok krug ljubitelja umetnosti. Već sledeće (tačnije: krajem prve) godine je primećeno, da treba voditi računa o integralnosti interesovanja omladine. Oživljavanjem rada i drugih redakcija, kao što su društveno-politička i naučna, interes za Tribinu je u redovima omladine naglo porastao.

Sadašnja politika rukovodstva Tribine međutim ostavlja i jedan problem: težnje za popularizacijom ove korisne omladinske ustanove inventivno osvrnuta proširivanjem njene delatnosti, pogrešno se ponekad sprovodi u deloželjenu da se populariše sama njena delatnost.*** Popularne umetnosti nema i apsurdno bi bilo i pokušavati da se ona stvari. Ako hoćemo da naši omladini govorimo o problemima umetnosti, onda naš metodološki postupak treba da bude dostašan predmeta o kome govorimo. Od popularizacije do vulgarizacije je jedan korak i samo od nas zavisi hoće li to biti popularizacija ili vulgarizacija nečega.

— * Današnja Tribina mladih u početku je imala zvanični naziv: Omladinska katedra, a svečano je otvorena 21. oktobra 1954. godine književnim večerom na kome su nastupili mladi novosadski pesnici: Florika Stefan, Miroslav Antić, Mihailo Babinka, Branislav Kupusinac, Petar Popović, Miodrag Todorović i Lazar Čurčić. Inicijator osnivanja Omladinske katedre bio je Mileteta Pavlov, novinar, koji je tokom cele te sezone i uspešno rukovodio njenim radom. Rukovodjenje Omladinskom katedrom (kasnije Tribinom mladih) zahtevalo je velike fizičke napore. Iako ozbiljno bolestan, Pavlov je radio sa mnogo entuzijazma i, — kada se danas govorи o Tribini mladih, ne može se a da se ne spomene njegovo ime. Početkom naredne sezone Pavlov se, zbog potrebe lečenja, a i zbog neslaganja sa nekim saradnicima, povukao iz javnog života.

** Smatram za dužnost da objasnim zašto je prvočini naziv Omladinske katedre promenjen u Tribinu mladih. Evo zašto. Sma-

tralo se, da je već krajnje vreme da se omladini obraća drukčije, ne ex katedra.

*** Pri Tribini mladih u Novom Sadu postoji i društveno-politička redakcija koja uživa veliki ugled u redovima omladine. (Naučna redakcija se ove sezone učutala).

Ova redakcija može da drži popularna predavanja jer se o društveno-političkim problemima može (i mora) govoriti popularno. Ovom redakcijom mogu da rukovode i žurnalisti (ako dobro poznaju ove probleme, naravno), i članovi Gradskog komiteta Narodne omladine, ali, ni jednim ni drugim, ako sa umetničku nemaju nikakvog afiniteta, nema mesta u umetničkoj redakciji.

MIODRAG TODOROVIC